

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/392071335>

AZ ÁLLATKÍNZÁS ÉS A SZEMÉLYEK ELLENI ERŐSZAKOS BŰNCSELEKMÉNYEK KAPCSOLATA – THE LINK BETWEEN ANIMAL CRUELTY AND VIOLENT CRIMES AGAINST PEOPLE

Article · March 2024

CITATIONS

0

READS

6

1 author:

Fanni Fazekas

University of Miskolc

5 PUBLICATIONS 0 CITATIONS

SEE PROFILE

AZ ÁLLATKÍNZÁS ÉS A SZEMÉLYEK ELLENI ERŐSZAKOS BŰNCSELEKMÉNYEK KAPCSOLATA

THE LINK BETWEEN ANIMAL CRUELTY AND VIOLENT CRIMES AGAINST PEOPLE

Fazekas Fanni*¹

Absztrakt

Az állatkínzás és a későbbi személyek ellen elkövetett erőszakos bűncselekmények kapcsolatának kutatása az utóbbi időben különös jelentőséggel bír. A tanulmány célja bemutatni ezen kapcsolatnak az összefüggéseit, valamint az agresszió fajtáit, melyből az állatkínzás és más erőszakos cselekmények erednek. Kiemeltem az állatkínzás fogalmát a jog szerint, így a Büntető Törvénykönyv és az Állatvédelmi Törvény rendelkezéseit. Mivel a „halálos kapcsolódás” nagy eséllyel már gyermekkortól kezdve kialakulhat, így kitértem ennek kiváltó okaira is, valamint a téma családon belüli erőszakkal való kapcsolatára is.

Kulcsszavak: halálos kapcsolódás, állatkínzás, antiszociális személyiségzavar, agresszív viselkedés, családon belüli erőszak

Abstract

Research on the link between animal cruelty and violent crimes against humans has recently become especially important. The aim of this study is to present the deadly link and the types of aggression that lead to animal cruelty and other violent crimes. I have highlighted the legal concept of animal cruelty, including the provisions of the Criminal Code and the Animal Protection Act. As the "deadly link" is likely to develop from an early age, I also discussed its causes and its link with domestic violence.

Keywords: deadly link, animal cruelty, antisocial disorder, aggressive behaviour, domestic violence

---

*Fazekas Fanni, nappali tagozatos joghallgató, ME Állam- és Jogtudományi Kar; ffanni0714@gmail.com; Konzulensek: Prof. Dr. Jacsó Judit, egyetemi tanár, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőjogi és Kriminológiai Intézeti Tanszék, Dr. Vetter Szilvia PhD, ÁTE Állatvédelmi Központ vezető.

¹ A tanulmány „A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

1. Bevezetés

Jelen tanulmány célja bemutatni, hogy az állatkínzás és az emberek sérelmére elkövetett erőszakos bűncselekmények hogyan állhatnak kapcsolatban egymással.

Úgy gondolom, hogy a téma aktualitását és jelentőségét igazolja az is, hogy az utóbbi években a jogalkotás egyre nagyobb figyelmet szentel az állatvédelemre. Az állatvédelem jogi szabályozásában – beleértve az állatkínzást is – a jogalkotás és a jogalkalmazás is az állatot egyre inkább önmagáért védi.

Jelen tanulmány keretében kifejezetten kriminológiai aspektusból vizsgálom a halálos kapcsolódás kérdéskörét, így nem tértem ki a szorosan kapcsolódó büntetőjogi szabályok részletes bemutatására. Ugyanakkor az állatkínzás tényállásával kapcsolatban nem hagyható figyelmen kívül, hogy 2004 óta az állatkínzás büntetőjogi tényállása folyamatosan differenciálódott és szigorodott. 2022-től újabb minősített esetek kerültek bevezetésre. Mivel az állatkínzásnak különféle elkövetési formái és motívumai vannak, a bántalmazással kapcsolatos állatkínzások esetében figyelembe kell venni az elkövető személyiségét, pszichológiai jellemzőit is. Így véleményem szerint a jogi szabályozás napjainkra jó, ugyanakkor önmagában nem elegendő a generális prevencióhoz.

Az általam végzett kutatás célja ugyanakkor annak az igazolása, hogy lehet, hogy ma még „*csak egy állat*”, de Vetter Szilvia szavaival élve „*holnap lehet, hogy a te fiad, a te lányod, vagy te magad*”.

2. Az agresszió

2.1. Agresszió fogalma és típusai

Elsőként szükséges az agresszió és az erőszak fogalmainak elhatárolása. Az agresszivitás és az ebből fakadó erőszak összetett jelenségek, amelyeknek számos egymással összefüggő oka van.²

Az előbb említett két fogalom igen szorosan kapcsolódik egymáshoz, nem lehet azonban szinonimaként említeni őket. Az agresszió olyan indulat, amely mindenkiben keletkezik, de nem feltétlenül válik a külvilág számára érzékelhetővé, sőt bizonyos esetekben maga a személy sincs tudatában, emellett pedig számos formát ölthet. Az erőszak az agresszió egyik megnyilvánulási formája, olyan szándékos magatartás, amelynek célja lelki, fizikai vagy egyéb természetű kár vagy sérelem okozása. Összefoglalóan tehát az erőszak mindig agresszióból fakad, de az agresszió nem mindig erőszak formájában jelenik meg.³

Az agresszió fogalma többféleképpen definiálható, annak függvényében, hogy mely tudományterület vizsgálja. A pszichiátria szerint „*az agresszivitás egy erőteljes, célirányos akció, mely verbális vagy fizikális formában a düh és harag érzésének motoros megfelelőjének tekinthető*”.⁴ SPIELBERGER munkájában a következőképpen írja le: „*az agresszió destruktív vagy büntető jelleget hordoz, mely másik személy vagy tárgy ellen irányul*”.⁵

² Bernhard BOGERTS: Woher kommt Gewalt? Von Neurowissenschaft bis Soziale – eine mehrdimensionale Betrachtung. Sachbuch, Springer. 2021.

³ BORBÍRÓ Andrea, GÖNCZÖL Katalin, KEREZSI Klára, LÉVAY Miklós (szerk.): Kriminológia, második átdolgozott kiadás. Wolters Kluwer Hungary Kft, 2020. 555.

⁴ JÁNVÁRI Miriam: Az Agresszió. In.: Viselkedészavarok és iskolai erőszak. (Szerk.: Figula Erika – Margitics Ferenc), Nyíregyháza, 2012. 10.

⁵ JÁNVÁRI: i.m. 10.

2.2. Az agresszivitás kiváltó okai

Az agresszivitás és az antiszociális viselkedés kialakulását sokféle tényező befolyásolhatja, illetve eredményezheti.

Az agresszív viselkedés kialakulásában közreműködnek különböző biológiai tényezők és szociális faktorok. A biológiai tényezők közül például az ikerkutatások emelik ki a genetikai faktorok szerepét, amelyek az antiszociális és agresszív viselkedés hátterében meghúzódhatnak. A legnagyobb kihívásnak ugyanakkor a genetikai faktorokkal kapcsolatban az tekinthető, hogy azok milyen kapcsolatban állnak a környezeti tényezőkkel az antiszociális viselkedésre hajlamosító tényezők körében.⁶ PLOMIN és RUTTER 1998-ban megjelent tanulmányában rámutatott arra, hogy a genetikai faktoroknak meghatározott környezeti hatások kelljenek ahhoz, hogy kifejeződésre jussanak.⁷ RAINE gyermekek körében végzett vizsgálatának eredményeként arra a megállapításra jutott, hogy azon antiszociális és agresszív magatartást mutató gyerekek esetében, akik jó családi háttérrel rendelkeznek és nincs olyan kedvezőtlen szociális faktor az életükben, mely előrejelezhetné az antiszociális viselkedést, nagyobb valószínűséggel magyarázza a biológiai hátterük az agresszivitást. Azok esetében, akiknél pedig fennáll a kedvezőtlen családi háttér, a szociális faktorok súlya erőteljesebb az antiszociális viselkedés megjelenésének magyarázatában.⁸

A szociális tényezőknek meghatározó szerep jut az agresszió kialakulásában. Ilyen szociális tényezők az egyént körülvevő közeg, a társadalom és média által közvetített értékek, továbbá a szűkebb környezet is, így a család (pl. elhanyagolt gyermek), kortársak, az iskola vagy a lakóhely. Több kutatás rámutatott a diszfunkcionálisan működő család és az antiszociális, agresszív, erőszakos viselkedés kialakulása és fennmaradása közötti kapcsolatra.

A diszfunkcionálisan működő családokban számos tényező (pl. nem megfelelő gyermek-szülő kötelék) vezethet a gyerek antiszociális viselkedésének kialakulásához. Ugyancsak hatással lehet a gyermek későbbi agresszivitására a szülői bántalmazás, a rossz bánásmód, a büntető jellegű nevelési szokások vagy a gyermekhez fűződő rideg kapcsolat.⁹

Több kutatás is rámutat arra, hogy a családon belüli fizikai büntetés a gyermeket agresszióra és diszfunkcionális társas kapcsolatra hajlamosítja. A szülők közötti agresszió látványa, így tehát önmagában a „szemtanúság” is agresszívvá tehet egy gyermeket. A gyermeket és serdülőt sokféle károsodás érheti a testi, pszichés, a szexuális bántalmazás vagy az elhanyagoló magatartás következtében. Mindezeknek hatására ezek a gyermekek felnőttkorukban részben áldozatként (viktimizáció) pszichiátriai betegségekre, önpusztító magatartásra vagy deviáns életvitelre válnak fogékonnyá, nem ritkán azonban felnőttkorukban maguk is bántalmazókká vagy szexuális bűnelkövetőkké válnak.¹⁰

Az egyéni tényezők is szerepet játszanak az agresszió kialakulásában, illetve erősödésében. Tudományosan igazolt, hogy egy átlagosan fejlődő gyermek esetében a fizikai agresszió kétéves kor körül éri el a tetőpontját, ezután már csökken az erőszakos megnyilvánulások száma, és a fizikai erőszak verbális agresszióba fordul át. Mivel az empátia

⁶ Adrian RAINE: Biosocial Studies of Antisocial and Violent Behavior in Children and Adults: A Review, *Journal of Abnormal Child Psychology*, Vol. 30, No. 4, August 2002, 312.

⁷ JÁNVÁRI: i.m. 11.

⁸ RAINE: i.m. 312.

⁹ JÁNVÁRI: i.m. 13.

¹⁰ SZILÁRD János, TEMESVÁRY Beáta: Auto – és heterodestruktivitás a gyermek- és serdülőkorban. *Egészségtudomány*, 2010. évi 1. szám, 41.

enyhíti az agressziót, egyfajta empátia-tréning hasznos lehet a gyermekek, serdülők, de akár a felnőttek esetén is az agressziót célzó megoldásokban.¹¹

A rideg, büntető jellegű, érzelmeket nélkülöző szülői nevelés a gyermek későbbi agresszivitásának egyik fontos kiváltó oka és egyben előrejelzője is.¹²

A düh nagyon hasonló jelenség, mint az agresszió, és erős összefüggést mutat például a családon belüli erőszakkal és a gyermekbántalmazással.¹³

Az agresszió kialakulásában fontos szerepet játszhat a deviáns viselkedés. A deviancia olyan társadalmi normáktól való eltérést jelent, amelyeket egy közösség vagy a társadalom jelentős része elfogad. A mindennapi szóhasználat deviánsnak nevez mindent, ami a társadalomban szokásostól eltér. A deviáns viselkedés relatív: történelmi kortól, adott társadalomtól, illetve a társadalom meghatározott csoportjától függ az, hogy egy cselekvés deviánsnak számít-e. Pontosabban fogalmazva ilyen magatartásnak azokat a viselkedésformákat nevezzük, amelyek eltérnek az adott társadalomban elfogadott normáktól.¹⁴ Vannak a deviáns magatartásnak olyan formái, amelyek különböző normarendszerekben egyaránt előfordulnak. Ilyenek: a bűnözés, az alkoholizmus, a kábítószer-fogyasztás és különféle mentális betegségek. Mindezek közös jellemzője, hogy károsak a társadalom és az egyén egészségére és biztonságára.¹⁵

A rendszeres droghasználat különböző szomatikus és pszichés következményekkel járhat. Elsőként családi, illetve iskolai beilleszkedési nehézségek jelentkezhetnek, majd mivel a drog egyre több pénzbe kerül, az anyagi tényezők egyre nagyobb szerepet játszanak egy serdülő életében. Gyakori az illegális pénzszerzés, beindulhat a fiatal deviáns karrierje. A bűncselekmények elkövetése általában csoportosan történik, valamint szerhatás alatt az erőszakos bűncselekmények elkövetésének is nagyobb a veszélye. A droghasználók között gyakran megjelenik az agresszivitás.¹⁶

A magatartászavarral küzdő gyermekekre és fiatalokra a visszatérő és tartós disszociális, agresszív magatartás jellemző. Viselkedésüket súlyos indulatkitörések, harciasság, emberekkel, állatokkal való kegyetlenkedés, fenyegetőzés, tárgyakkal való durva bánásmód, gyújtogatás, lopás, iskolakerülés jellemezheti.¹⁷

Az agresszió kérdéskörének részletes elemzését azért tartottam szükségesnek, mert ez mind az állatkínzás, mind pedig az emberek elleni erőszak elsődleges kiváltó oka. Ezért fontosnak tartottam bemutatni, hogy az agresszió kialakulásában milyen sokféle faktor játszhat szerepet.

Az erőszak biológiai és szociális tényezőinek modellje (Biosocial model of violence) a fent leírtakat foglalja össze.

¹¹ Kaj BJÖRQVIST, Karin ÖSTERMAN, Ari KAUKIAINEN: Social Intelligence – Empathy = Agression, Agression and Violent Behavior, Vol. 5, No. 2, 2000, 197.

¹² Frank VITARO, Edward Dylan BARKER, Michel BOIVIN *et al.* Do Early Difficult Temperament and Harsh Parenting Differentially Predict Reactive and Proactive Aggression?. *J Abnorm Child Psychol* 34, 391. (2006). <https://doi.org/10.1007/s10802-006-9055-6>

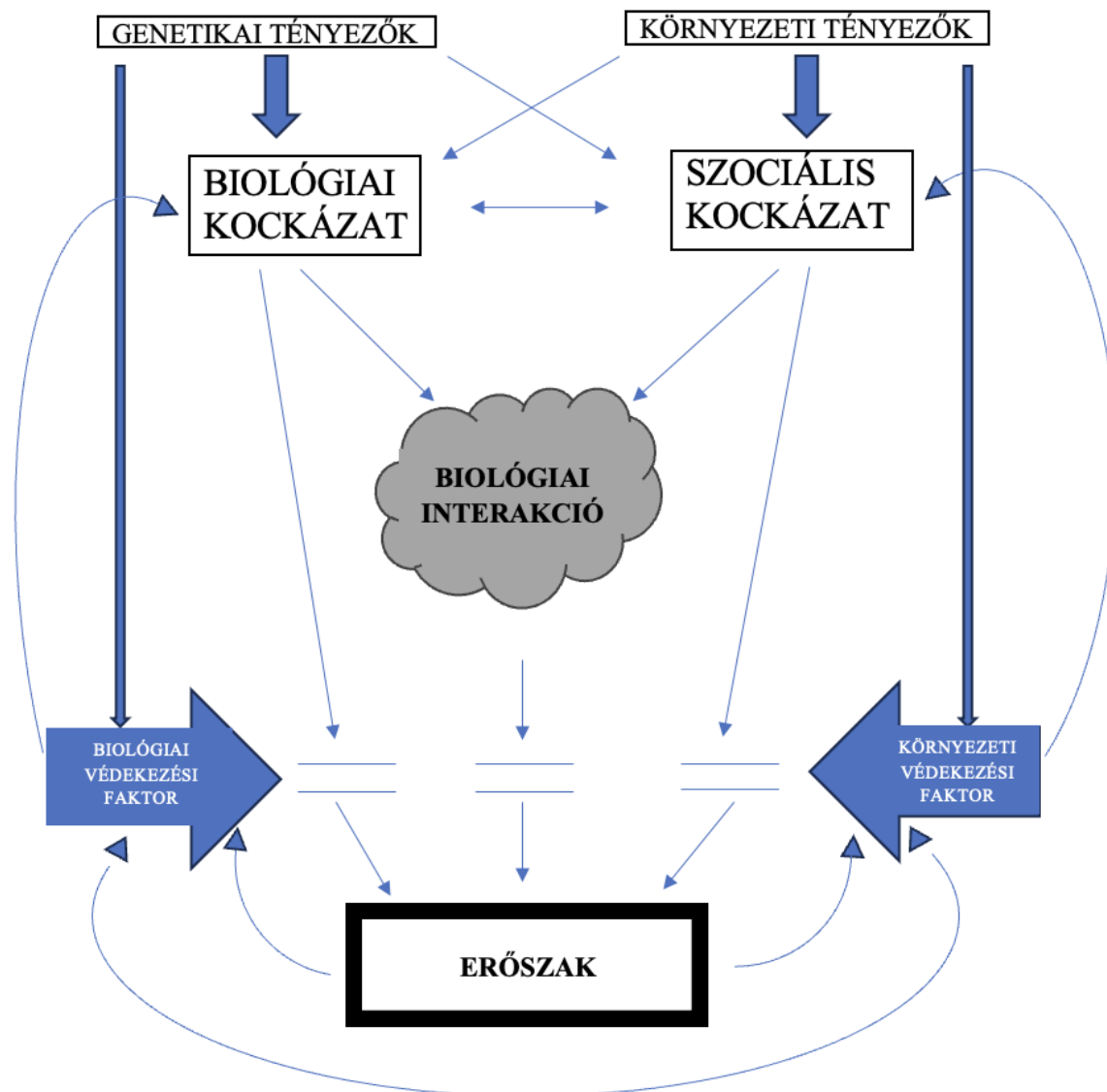
¹³ Benjamin M. WILKOWSKI – Michael D. ROBINSON: The Cognitive Basis of Trait Anger and Reactive Aggression: An Integrative Analysis, <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=dc6dcbeb7f4844139a5b8b37f778c83aa15c4af82>.

¹⁴ TÓTHNÉ GACSÁLYI Viktória: A deviáns viselkedés In.: Viselkedészavarok és iskolai erőszak. (Szerk.: Figula Erika – Margitics Ferenc), Nyíregyháza, 2012. 79.

¹⁵ TÓTHNÉ GACSÁLYI: i. m. 80.

¹⁶ TÓTHNÉ GACSÁLYI: i. m. 87.

¹⁷ TÓTHNÉ GACSÁLYI: i. m. 91.

saját szerkesztésű ábra¹⁸

3. Mi az állatkínzás, és kiből lesz állatkínzó?

A „fajizmus” kifejezést 1970-ben RICHARD D. RYDER alkotta meg. Ez nem más, mint a faji tagságon alapuló megkülönböztetés egy formája. Ha a gyermekeket emberiességre és együttérzésre tanítanánk, valamint elkerülnénk a fajizmust, megállítható lenne a szándékos állatkínzás és kegyetlenség. Figyelembe kell venni, hogy minden állat egyenlő: madár = kutya = sertés = ló = macska = tehén = patkány. Sokan úgy döntenek, hogy nem bántanak kutyát, tehenet, macskát, de a madarat, patkányt, sertést, szamarat megkínózzák. Mások úgy érzik, csak saját kedvencük érezhet fájdalmat, ez azonban nincs így, hiszen minden állat érezhet szeretetet, törődést és fájdalmat is.¹⁹

¹⁸ Forrás: Adrien RAINE: Biosocial Studies of Antisocial and Violent Behavior in Children and Adults: A Review. Journal of Abnormal Child Psychology. 2002. 312.

¹⁹ RAMYA S., ROSHANARA M. S.: Changeover of a Child into a Serial Killer Victimization of the Voiceless. International Journal of English, Literature and Social Sciences, Vol. 5. Issue 1. 2020. 34.

Az állatbántalmazás fogalmát gyakran használják a köznyelvben, de eltérően definiálják a szakirodalomban is. Az állatbántalmazás definiálható úgy, mint bármilyen társadalmilag elfogadhatatlan cselekedet, ami szándékosan fájdalmat, szenvedést, kint okoz az állatnak, bármilyen módon fenyegeti a jóllétét, vagy halálát eredményezi. Ez lehet fizikai, pszichológiai, érzelmi vagy szexuális vetületű, továbbá rossz bánásmód, elhanyagolás, szándékos vagy akaratlan bántalmazás. Állatbántalmazásnak számít az állat megütése, kínzása, szükségtelen fájdalom okozása, viadalra kényszerítése, elszigetelése és elzárása, víz vagy élelem megvonása, nem megfelelő életkörülmények biztosítása, az értelmetlen halál okozása és az állattal való bármilyen szexuális kapcsolat létesítése is.²⁰

3.1. Állatkínzás a jog szerint

Az állatkínzás még a jog nyelvén is különböző magatartásokat jelöl. Két jogszabály is védi a bántalmazott állatokat az állatkínzástól. Az egyik az 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről²¹ (továbbiakban: Ávtv.), a másik pedig a Büntető törvénykönyv (továbbiakban: Btk.).²²

Az Ávtv. az alapfogalmak között, a 3.§ 4. pontjában határozza meg az állatkínzás fogalmát. Eszerint „*az állatkínzás az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat.*” A fogalomhoz tartozik továbbá az öröklődő betegségben szenvedő – nem kísérleti célra szánt – állategyed tenyésztése, szaporítása.²³

Magyarországon 2004 óta bűncselekmény az állatkínzás és az azóta eltelt időszakban a szabályozás több lépcsőben szigorodott.²⁴ A tényállás legutóbbi módosítására 2021 végén került sor, melynek során döntöttek az állatkínzás büntetőjogi tényállásának bővítéséről, új minősített esetekről, továbbá a korábbiaknál magasabb büntetési tételekről.²⁵

A bántalmazás fogalmába nem csak azok a cselekmények tartoznak bele, amelyek látható sérüléseket okoznak az állatnak, elegendő ugyanis, ha az eredmény bekövetkezésének lehetősége objektíve fennáll. Előfordulhat olyan folyamatos jellegű fizikai ráhatás vagy tartási mulasztás, amely nem minősül bántalmazásnak, azonban az állat szenvedését okozza, mint például az éheztetés.²⁶ A Btk. vonatkozó tényállásai közül azokat kívánom hangsúlyozni, melyek az erőszakkal kapcsolatban állnak, hiszen tanulmányom szempontjából az állatkínzás azon esetköreinek van relevanciája, amelyeknél megjelenik az agresszió.

A Btk. 244. §-a szerint az követi el az állatkínzást, aki gerinces állatot indokolatlanul olyan módon bántalmaz vagy olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy az állatnak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Bűncselekményt követ el továbbá az is, aki a veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi. Súlyosabb büntetésre számíthat az állatkínzó, ha az állatnak különös szenvedést okoz, több állat szenved el

²⁰ C. LONGOBARDI - L. BADENES-RIBERA: The relationship between animal cruelty in children and adolescent and interpersonal violence: A systematic review, *Agression and Violent Behavior*, 46 (2019) 201.

²¹ Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv.)

²² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

²³ Ávtv. 3. § 4. bekezdés.

²⁴ VETTER Szilvia: Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében. Doktori (PhD) disszertáció. Szent István Egyetem, Gödöllő, 2020.

²⁵ VETTER Szilvia: Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében. *Ügyészek Lapja*. 2023/3. szám 22.

²⁶ MÉSZÁROS Lilla: Az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetésének kriminológiai összefüggései. *Ügyészek Lapja*, 2023/2. lapszám 35.

maradandó egészségkárosodást, esetleg több állat pusztul el.²⁷ Az állatkínzás alanya bárki lehet. A bűncselekmény jogi tárgya a természet védelméhez, az állatok kíméletéhez fűződő társadalmi érdek.²⁸ „A bűncselekmény elkövetési tárgya csak gerinces állat – azaz a fejlettség legmagasabb szintjén lévő, belső szilárdító vázú állat – illetve a 85/2015. FM rendelet által meghatározott veszélyes állat lehet.”²⁹ Az elkövetési magatartás az indokolatlan bántalmazás vagy bánásmód, amely alkalmas arra, hogy a gerinces állatnak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Elkövetési magatartás továbbá a gerinces állatnak, vagy veszélyes állatnak elűzése, elhagyása vagy kitétele. Az állatkínzás kizárólag szándékosan követhető el.³⁰ Bár a jog az állatot egyre inkább önmagában vett értéke miatt védi, ugyanakkor az emberközpontú szemlélet továbbra is megfigyelhető az indokolatlanság követelményének kimondásával. „Ha például az állatorvos egyébként szakszerű kezelése nyomán alakul ki az egészségkárosodás, nem lesz szó állatkínzásról, mint ahogy erről haszonállatok szabályszerű leölése kapcsán sem beszélhetünk”.³¹

3.2. Az állatkínzás okai

Az állatkínzás okai meglehetősen sokrétűek lehetnek, ezt is bizonyítja egy Egyesült Államokbeli eset, ahol egy déli állami börtönben 261 rab körében vizsgálták az állatkínzás motivációihoz kapcsolódó demográfiai jellemzők és környezeti tényezők hatását. A fogvatartottak csaknem fele dühből követte el a cselekmények egy részét, míg több mint egyharmada szórakozásból. Akik arról számoltak be, hogy egyedül bántották vagy ölték meg az állatokat, nagyobb valószínűséggel követték el a cselekményeket haragból, de kevésbé valószínű, hogy mások lenyűgözésére, utánzására vagy nemi vágyból követték el azokat. Az állatkínzás a bűnözői energiák vagy szadista fantáziák levezetésére is szolgálhat. A háziállatok elleni erőszak gyakran a gyermek fejlődési rendellenességeinek, mentális betegségének jele lehet. A kockázati tényezők ismerete nem csak az állatkínzás, hanem az ember elleni erőszak elkövetőinek felismerésében is segíthet.³²

A gyermekkorban előforduló állatkínzás okai igen sokrétűek lehetnek, így például vezérelheti a kíváncsiság, a felfedezés vagy az utánzás, de akár agresszív cselekedet is, amely később magatartászavarhoz vagy antiszociális személyiségzavarhoz vezethet. A felnőttek szerepe létfontosságú abban, hogy az empátia kialakításával minimalizálják a gyermekek állatkínzás elkövetésére irányuló cselekedeteit.³³

3.2.1. Állatbántalmazás és mentális zavarok

Több mentális zavar diagnózisával is összefügghet az állatbántalmazás jelensége, ilyenek a viselkedészavar, az antiszociális személyiségzavar, az oppozíciós zavar, az obszesszív-kompulzív személyiségzavar, és a szélsőséges érzelmi megnyilvánulásokat fedő hisztrionikus személyiségzavar. Az állatbántalmazás továbbá szoros kapcsolatban áll a rideg-érzéketlen

²⁷ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 244. §

²⁸ GÖRGÉNYI Ilona, GULA József, HORVÁTH Tibor, JACSÓ Judit, LÉVAY Miklós, SÁNTA Ferenc, VÁRADI Erika: Magyar Büntetőjog különös rész. Második, átdolgozott kiadás. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2020. 376.

²⁹ MÉSZÁROS Lilla: i.m. 35.

³⁰ GÖRGÉNYI, GULA, HORVÁTH, JACSÓ, LÉVAY, SÁNTA, VÁRADI: i.m. 377-378

³¹ VETTER: Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának..., 23.

³² LORÁSZKÓ Gábor: Az állatkínzás bűncselekmény igazságügyi vonatkozásai. Állatorvostudományi Egyetem, Állatorvostudományi Doktori Iskola. PhD értekezés, 2023. 15.

³³ Risa JULIADILLA, Nia Anggri NOVENI: Are childhood cruelty to animals indicates as mental disorder? Journal of Psychology, Religion and Humanity. Vol. 3. No. 1. 2021. 56.

vonásokkal, a kábítószer- és szerencsejáték függőséggel, valamint a családban előforduló antiszociális viselkedéssel is.³⁴

Bár a gyerekkorban elkövetett állatbántalmazás általában abnormálisnak vagy deviánsnak minősül, hosszú ideig nem sorolták semmilyen konkrét pszichológiai zavar jelei közé. Ugyanakkor 1987-ben már bekerült a DSM-III felülvizsgált harmadik kiadásába, mint a viselkedészavar (conduct disorder - CD) és az antiszociális személyiségzavar (APD) kritériuma. A viselkedészavar tünete lehet: az állatokkal szembeni kegyetlen bánásmód, rendszeres kortársbántalmazás vagy fenyegetőzés, illetve verekedés kezdeményezése, eszközhasználat mások bántalmazására, emberekkel szembeni kegyetlenség, lopás, nemi erőszak, szándékos gyújtogatás, szándékos károkozás. Azok a gyerekek, akik magas „*callous and unemotional*” (a továbbiakban: CU vonás), azaz rideg-érzéketlen vonásokkal rendelkeznek, gyakrabban vesznek részt erőszakos, illetve agresszív tevékenységekben, bűncselekményekben, valamint nagyobb valószínűséggel mutatják az antiszociális személyiségzavar jeleit és gyakrabban bántalmaznak állatokat is. Ezenkívül a szexuális bűnelkövetők és gyilkosok 36%-a követett el gyermekkorban állatbántalmazást, 46%-a folytatta serdülőkorban is, illetve a sorozatgyilkosok többségének esetében megfigyelhető volt, hogy először állatokat bántalmaztak.³⁵

3.3. Állatkínzás és a családon belüli erőszak kapcsolata

Számos tanulmány kimutatta a szignifikáns összefüggést az állatkínzás és a személyek elleni erőszak között, beleértve a családon belüli vagy a közösségi erőszakot (nem rokon egyének közötti erőszak, előfordulhat, hogy nem is ismerik egymást és ez általában az otthonon kívül fordul elő.)

A családon belüli erőszak egyes esetekben úgy is megmutatkozhat, hogy a bántalmazók megfélemlítik az állatokat, és pszichológiai ellenőrzést gyakorolnak áldozataik felett. Az állatok bántalmazása nem csak a fiataloké, de még a szemtanúra is ártalmas lehet, hiszen növeli az erőszakkal szembeni érzéketlenséget és nagyobb az esély a felnőttkori erőszakos hajlam kialakulására.³⁶

Noha az állatkínzás és a családon belüli erőszak közötti kapcsolat jól ismert, kevés kutatás foglalkozott az állatkínzás különböző formáival és az interperszonális bűncselekmények formái közötti lehetséges összefüggésekkel. Az Egyesült Államokban – 2004 és 2009 között – 150 állatkínzás vagy szexuális zaklatás miatt letartóztatott felnőtt férfit vontak vizsgálat alá, melynek eredményeiben jelentős összefüggéseket fedeztek fel az aktív állatkínzás és a személy elleni erőszak, a kábítószerrel való visszaélés, valamint az állatok szexuális zaklatása és az emberek elleni szexuális bántalmazás között. Az eredmények azt mutatták, hogy az elkövetők 41%-át legalább egyszer letartóztatták már személy elleni erőszakért, 18%-át szexuális bűncselekmény elkövetéséért, például nemi erőszakért vagy gyermekmolesztálásért, 28%-át pedig más személy elleni bűncselekmény elkövetéséért, például zaklatásért.³⁷

Azok a nők, akiknek a partnere rosszul bánt a háziállataikkal, maguk is jelentősen nagyobb kockázatnak vannak kitéve a párkapcsolati erőszakot érintően, így különösen a

³⁴ VASS Emília Anna: Gyermekkori állatbántalmazás: Mi áll a jelenség hátterében, milyen kapcsolatban áll az interperszonális agresszióval és a mentális egészséggel? Impulzus, szegedi pszichológiai tanulmányok, 2022. évi 1. szám, 10.

³⁵ VASS: i. m. 11-12.

³⁶ LORÁSZKÓ: i.m. 20.

³⁷ Lacey LEVITT, Tia A. HOFFER, Ann B. LOPER: Criminal histories of a subsample of animal cruelty offenders, *Aggression and Violent Behavior*, Volume 30. 2016, 48-58.

pszichológiai, fizikai és szexuális bántalmazásnak.³⁸ Az a nő, akinek a partnere erőszakkal fenyegette a háziállatokat, ötször nagyobb valószínűséggel tartozott a párkapcsolati erőszak csoportjába, mint ahol az állat bántalmazásával való fenyegetőzésre nem került sor. A feltételezéseknek megfelelően az erőszakos családok gyermekei - anyjuk beszámolója szerint - szignifikánsan több állatbántalmazás szemtanúi és elkövetői, mint a nem erőszakos családok gyermekei.³⁹

3.4. Gyermekek által elkövetett állatkínzás

Sokféle ok vagy körülmény ösztönözhet egy fiatakorút, hogy bűncselekményt kövessen el. Az utóbbi időszakban a témával foglalkozó kutatások egyre erőteljesebben hangsúlyozzák, hogy az állatbántalmazás kérdésére a jelenleginél fokozottabb figyelmet kellene fordítani, ugyanis olyan antiszociális viselkedésről van szó, ami segíthet felderíteni mind a diszfunkcionális családokat, mind pedig a problémás fiatalokat. Erősödő megfigyelés, hogy a gyermek- illetve fiatalkori állatbántalmazás valamilyen viselkedészavart, empátia hiányt, vagy annak torzulását jelezheti, sőt személyek elleni erőszakot is indikálhat.⁴⁰

A gyermekkorban elkövetett állatokkal szembeni kegyetlenséget illetően ASCIONE és LOCKWOOD hármass felosztást javasolt:

1. a felfedező/kíváncsiság vezérelt,
2. a patológiás és
3. a bűnözői állatbántalmazást megkülönböztetve.

A kíváncsiság vezérelte kategóriába olyan óvodáskorú vagy fiatalabb gyermekek tartozhatnak, akik nem megfelelő felügyelet alatt állnak és koruknál fogva még nem feltétlenül értik, hogy az állatokkal is hasonlóan kellene bánniuk, mint az emberekkel. Esetükben a szülői példamutatás és tanítás csökkentheti az állatokkal szembeni erőszak mértékét. A patológiás kategóriába olyan óvodáskorúnál idősebb gyermekek tartozhatnak, akik esetében a kegyetlen viselkedés mögött valamilyen pszichológiai zavar feltételezhető, mint például az empátiás készségek hiánya. Ennek hátterében valamilyen gyermekkori bántalmazás vagy családon belüli erőszak átélése is lehet. A bűnözői kategóriába olyan fiatal felnőttek tartozhatnak, akik antiszociális tevékenységekben vesznek részt, alkohol és más szerhasználatuk feltételezhető, vagy esetleg valamilyen csoportos erőszakhoz, kultuszhoz kapcsolódik az általuk elkövetett állatbántalmazás.⁴¹

Az állatkínzás kérdéskörének fejlődésével foglalkozó publikációk is említik, hogy pszichológiai vizsgálatok azt mutatják, hogy azok a személyek, akik képesek, illetőleg hajlamosak az állatkínzásra, vagy állatok szükségtelen fájdalmat okozó bántalmazására, könnyebben követnek el embertársaik ellen is brutalitással járó bűncselekményeket. Az állatvédelem tehát megállapítható, hogy az emberek érdekeit is szolgálja. Az állatkínzás továbbá az emberek elleni erőszakos bűncselekmények „főpróbájának” szerepét is betöltheti. Az állatkínzást elkövetők megbüntetése tehát fontos feladata a büntető igazságszolgáltatásnak. Ezt Európa legtöbb országában és az Amerikai Egyesült Államokban már több évtizeddel

³⁸ BARRETT, B. J., FITZGERALD, A., STEVENSON, R., CHEUNG, C. H. (2020). Animal Maltreatment as a Risk Marker of More Frequent and Severe Forms of Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(23-24), 5131-5156.

³⁹ VOLANT A.M., JOHNSON J.A., GULLONE E., COLEMAN G.J.: The relationship between domestic violence and animal abuse: An Australian study, *J. Interpers. Violence*, 23. 1277-1295, 2008. 1.

⁴⁰ Clifton P. FLYNN: Examining the links between animal abuse and human violence, *Crime Law Soc Change* (2011) 55:453–468, 554.

⁴¹ Frank R. ASCIONE, Randall LOCKWOOD: *Cruelty to Animals: Changing Psychological, Social, and Legislative Perspectives*, 2001, 49.

ezelőtt felismerték és mára már nem csak a jogalkotás, hanem a jogalkalmazás is hangsúlyt fektet a kérdés megfelelő elbírására.⁴²

Minél több alkalommal követ el egy gyermek állatkínzást, vagy van kitéve – akár szemtanúként – az állatok vagy családon belüli bántalmazásnak, annál valószínűbb, hogy ő maga is bántalmazóvá válik, ugyanis a gyermekek a látottak és hallottak utánzásával sajátítják el a társadalmi szerepeket. A gyerekekkel szemben alkalmazott fizikai büntetésnek a formája és súlyossága is növeli a későbbi agresszivitást egy amerikai anyák között végzett felmérés szerint.⁴³

Akadnak azonban a fentebb említett összefüggéseknek olyan kritikusi is, akik arra mutatnak rá, hogy nem minden állatot bántalmazó gyermek válik felnőttként erőszakos bűnözővé. A gyermekek igen korlátozott tapasztalatokkal rendelkeznek, így ilyesfajta tettüket nagy valószínűséggel bánhatják meg. Azonban abban egyetértés uralkodik, hogy csökkenteni kell azoknak a számát is, akik bántalmazzák az állatokat, noha az emberekkel szembeni erőszakig sosem jutnak el. Vannak, akik attól tartanak, hogy az állatbántalmazó gyermekek korai „megbélyegzése” inkább devianciát fog előidézni, mintsem az esélyeket csökkenteni.⁴⁴

3.5. Állatkínzás és személy elleni erőszak kapcsolata

Az állatkínzás és a legtöbb agresszív viselkedés a kései gyermekkortól kezdve a nem normatív fejlődés mutatói. Az ilyen magatartások korai felismerése lehetőséget nyújthat a fiataloknál megelőző beavatkozások keretében, a felnőttek esetében pedig a megfelelő szankciók alkalmazásának keretében.⁴⁵

Az Amerikai Kriminológusok Társaságának jelentése elismeri az állatkínzás és az emberek ellen célzott erőszakos bűncselekmények jövőbeni cselekményei közötti kapcsolatot és hangsúlyozza a multidiszciplináris együttműködés szükségességét a kivizsgálás és a büntetőeljárás során. Az Egyesült Államokban 2014 óta a kutatók adatgyűjtési lehetőségei alapvetően javultak, mert a Szövetségi Nyomozóiroda (FBI) egységes bűncselekmény-jelentési programjába (Uniform Crime Reporting Program) a nemzeti incidensalapú jelentési rendszer (National IncidentBased Reporting System) részeként bekerültek az állatkínzásokkal kapcsolatos bűncselekmények is.⁴⁶

Az amerikaiak 62%-a tart legalább egy házikedvencet a háztartásában. A társállatokat gyakran családtagnak tekintik, ha nem is a bántalmazó, de a családon belül mások. Következésképpen azokban a családokban, ahol az erőszak bármely formája előfordul, nagyobb valószínűséggel fordul elő az állatok bántalmazása is.⁴⁷

Egy chicagói kutatás szerint az állatkínzáshoz gyakran kábítószerrel vagy fegyverekkel kapcsolatos bűncselekmények társulnak. A hazai rendőrkapitányságok tapasztalatai szerint időnként ezek nálunk is előfordulhatnak állatkínzással együtt, de ritkán, és gyakoribb az

⁴² KÁROLYI Judit: Az állatkínzás szabályozásának fejlődése Magyarországon. Acta Universitatis Szegediensis Tomus LXVIII. Fasc. 13. 2006. 4.

⁴³ Frank R. ASCIONE: Emerging Research on Animal Abuse as a Risk Factor for Intimate Partner Violence. In: Ascione: Intimate Partner Violence, 2007. 10.

⁴⁴ Clifton P. FLYNN: Examining the links between animal abuse and human violence. Crime Law Soc Change (2011) 55: 463

⁴⁵ Eleonora GULLONE: An Evaluative Review of Theories Related to Animal Cruelty, Journal of Animal Ethics 2014, 4 (1): 37–57. 46.

⁴⁶ Lynn A. ADDINGTON, Mary Lou RANDOUR: Intentional Cruelty vs Neglect: New Insights on Animal Cruelty Crimes and Implications for Policy, Criminal Justice Policy Review, Volume 33, Issue 9, 2022, 1.

⁴⁷ Samara MCPHEDRAN: "Animal Abuse, Family Violence, and Child Wellbeing: A Review," Journal of Family Violence 24, no. 1 (January 2009): 41-52.

állatviadal, a lopás és a tiltott szerencsejáték. Állatokkal kapcsolatosan a fiatalkorúak általában súlyosabb bűncselekményeket követnek el, mint a felnőttek. Egy felmérés szerint a családon belüli erőszak miatt letartóztatott férfiak 41%-a követett el legalább egy esetben állatkínzást 18 éves korát követően, szemben a férfiak teljes populációjára jellemző 3%-os előfordulással. A gazdasági hátrányokkal, etnikai heterogenitással, lakóhelyi mobilitással és családi zavarokkal rendelkező, hátrányos társadalmi helyzetű csoportokban gyakrabban és több alkalommal fordult elő az állatkínzás és a családon belüli erőszak.⁴⁸

Mindezek alapján megállapítható, hogy az állatok bántalmazását és a személyek elleni erőszakot a különböző törvényi szabályozások, a reagáló hatóságok, a sértetteknek nyújtott szolgáltatások, az orvosi ellátások jellege és sok más változó választja el egymástól, de két dolog mégis összeköti: az elkövetők bántalmazó természete és az általuk okozott szenvedés és kár.⁴⁹

MONSALVE és szerzőtársai a személyek elleni erőszakkal és állatkínzással foglalkozó, 1960 és 2016 között megjelent cikkeket elemezték. A 96 cikkből 76 (79,2%) Észak-Amerikából származott, egyik sem Dél-Amerikából vagy Afrikából. Kilencvennégy cikkben (97,9%) találtak összefüggést az állatkínzás és az emberek elleni erőszak között. A családon belüli erőszak és az állatkínzás együttes előfordulásának aránya 25% és 86% között változott. A bántalmazott, családon belüli erőszaknak vagy állatkínzásnak kitett gyermekeknél fennállt a bűnözői magatartás kialakulásának veszélye. Bár az állatorvosok fontos szerepet játszanak a közegészségügyben és az állatok jóllétében, ennek ellenére mindössze hét cikk (7,3%) jelent meg az állatgyógyászat területén. A feldolgozott tanulmányok szerint az állatorvosok döntő többsége tud az ember és az állat elleni erőszak kapcsolatáról. A személyek elleni erőszak és az állatok bántalmazása közötti összefüggést mutató kapcsolat vizsgálatának első lényeges és áttörő megállapítása szerint a gyermekkori állatkínzás, a gyújtogatás és ágybavizelés meghatározhatja, hogy a gyermekből bűnöző vagy akár sorozatgyilkos lesz-e. Ezt elnevezték szociopata triádnak.⁵⁰

Egy kutatásban 153 – állatkínzásért is – elítélt előéletét követték nyomon és hasonlították össze. A 146 férfi és 7 női résztvevő átlagéletkora 31 év volt, bár a legfiatalabb 11, a legidősebb 76 éves volt. Az általuk bántalmazott állatok 69%-a kutya volt, 22%-a macska, 9%-a madár, ló vagy más haszonállat. Kiderült, hogy ezek a személyek nagyobb valószínűséggel követtek el tulajdon elleni, kábítószerrel kapcsolatos és közrendellenes bűncselekményeket. Így összefüggés volt az állatkínzás és a különféle antiszociális viselkedések között, nem csak az állatkínzás és az ember elleni erőszakos cselekmények között. Ezen túlmenően, amikor megvizsgálták az állatkínzás és a személyek elleni erőszak hivatalos feljegyzései közötti időbeli sorrendet, az állatkínzás nem megelőzte az erőszakos cselekményeket, hanem követte azokat. Bár ezek az eredmények megcáfolják azt a feltételezést, hogy az állatok bántalmazása elkerülhetetlenül emberekkel szembeni erőszakhoz vezet, rámutatnak az állatkínzás és számos antiszociális viselkedés, köztük az erőszak közötti összefüggésre.⁵¹

Az FBI viselkedéselemző egysége (Behavioral Analysis Unit) 259 állatkínzást elkövető személy ügyét megvizsgálva megállapította, hogy szoros a kapcsolat az állatkínzás és az ember

⁴⁸ Jeniimarie FEBRES, Hope BRASFIELD, Ryan C. SHOREY, Joanna ELMQUIST, Andrew NINNEMANN, Yael C. SCHONBRUN, Jeff R. TEMPLE, Patricia R. RECUPERO, Gregory L. STUART: Adulthood Animal Abuse among Men Arrested for Domestic Violence. Vol. 20. Issue 9. 1059-1077

⁴⁹ Joye KEELEY, "The Link between Animal Abuse and Crimes against Humans," Journal of Animal & Environmental Law 12, no. 1. 2020. 1-25.

⁵⁰ Stefany MONSALVE, Fernando FERREIRA, Rita Garcia: The connection between animal abuse and interpersonal violence: A review from the veterinary perspective, Research in Veterinary Science, 114, (2017) 18-26, 20.

⁵¹ Arnold ARLUKE, Jack LEVIN, Carter LUKE, Frank ASCIONE: The Relationship of Animal Abuse to Violence and Other Forms of Antisocial Behavior, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 14 No. 9 1999. 967.

elleni erőszak között. Az összesen 495 állatkínzással kapcsolatos áldozat 64%-a kutya volt. Az elkövetők mindegyike férfi volt, életkoruk 17 és 82 év között mozgott.⁵²

Az FBI Viselkedéstudományi Osztálya (Behavioural Science Unit) példáját követve a német Szövetségi Bűnügyi Hivatal (Bundeskriminalamt) is bevezette 1994-ben az esetelemzést és profilozást, így összefüggéseket fedeztek fel a szexuális indíttatású sorozatgyilkosság és a kegyetlen állatkínzások között. Jimmy Lee Dykes az Egyesült Államokban életveszélyesen bántalmazott egy kutyát, majd a rendőröknek azt nyilatkozta, hogy sajnálja, hogy nem verte teljesen agyon az állatot. Pár héttel később megölte egy iskolabusz vezetőjét, majd elrabolt és föld alatti bunkerben túszként őrzött egy öt éves kislányt.⁵³

Aránytalanul gyakran fordul elő – elsősorban a házi kedvencekkel szembeni – állatkínzás párkapcsolati erőszak esetén, jelezve az empátia hiányát. Miközben csábítóan egyszerű az empátia hiányát az állatokkal szembeni bántalmazás és az emberi erőszak egyidejű megnyilvánulásának központi magyarázó tényezőjének tekinteni, ez a megközelítés arra ösztönöz, hogy az empátiát a viselkedéshez hozzájáruló egyetlen tényezőként kezeljük. Nincs bizonyíték arra, hogy az alacsony empátiaszint önmagában felelős lenne a viselkedési problémák kialakulásáért vagy fennmaradásáért. Az empátiát itt csak egy résznek tekintjük a fejlődési tényezők egymással összefüggő hálózatában, amelyek mindegyike hozzájárulhat a problémás viselkedés megnyilvánulásaihoz.⁵⁴

4. Összegzés

A szakirodalmi review eredményeként arra a következtetésre jutottam, hogy egyre kevesebben vitatják az erőszak eszkalációjának folyamatát, mely a mikroagressziótól indulva az antiszociális viselkedésen, majd az állatkínzás elkövetésén keresztül erőszakos felnőtt bűnelkövető kialakulást eredményez, az erőszakos bűnelkövetőből szexuális bűnelkövető, míg végül emberölés elkövetője válhat. Számos kutatás igazolta, hogy a sorozatgyilkosok jelentős része állatokon kezdte agresszív hajlamai kinyilvánítását, sőt sok esetben a módszer is megegyezett.

Számos kutatás megállapította, hogy az állatkínzás, bántalmazás és elhanyagolás olyan bűncselekmények, amelyek a személyek elleni erőszak indikátorai és/vagy előrejelzői lehetnek.⁵⁵

Összességében alátámasztható az a megállapítás, hogy az állatkínzást és az abból fakadó emberek elleni erőszakot alapvetően három tényező befolyásolja.

Az egyik az, amikor az állatkínzás, mint előrejelző jelenik meg. Ez azt jelenti, hogy a gyermekkori, fiatalkori állatkínzás valószínűsíti a későbbi emberekkel szembeni erőszakos bűncselekmény elkövetését.

A második eset, amikor az állatkínzás, mint mutató szerepel, ami azt jelenti, hogy a családon belüli erőszakkal párhuzamosan, vagy a családtag megfélemlítésére irányuló magatartással párosul.

⁵² HOFFER T., HARGREAVES-CORMANY H., MUIRHEAD Y., MELOY J.R.: Violence in animal cruelty offenders. Cham, Switzerland: Springer, 2018.

⁵³ LORÁSZKÓ: i.m. 19.

⁵⁴ MCPHEDRAN S.: A review of the evidence for associations between empathy, violence, and animal cruelty, Aggress. Violent Behav., 14. 1-4, 2009a. 1.

⁵⁵ LOCKWOOD R., ARKOW P.: Animal abuse and interpersonal violence: The cruelty connection and its implications for Veterinary Pathology. Vet. Pathol, 53. 910-918. 2016.

Végül a harmadik lehetőség, amikor a családon belüli bántalmazás áldozataiból válik állatkínzás elkövetője. Ezen három tényező is alátámasztja azt a feltételezést, hogy az agresszió megelőzése hozzájárulhat az állatkínzások számának csökkenéséhez, ami hosszabb távon az erőszakos bűncselekmények visszaszorítását eredményezheti.